

Els processos migratoris els moviments de població són un fet recurrent al llarg de la història i sovint han estat fenòmens que han cridat l'atenció del gran públic per l'esperit aventurer que se'n desprèn, el fet d'imaginar a milers de persones abandonant la seva llar per intentar aconseguir un futur millor. Aquest fou l'esperit que va empènyer a milers de catalans a creuar l'Atlàntic i arribar a una terra d'oportunitats on només uns pocs aconseguiren fer fortuna i tornar enriquits a les seves poblacions d'origen. Tal i com indica Ginés Puente en els seus últims treballs, Torredembarra fou una de les poblacions del Camp de Tarragona que partiren més emigrants cap a Amèrica. Per fer-nos una idea, entre 1778 i 1833, 238 persones de la comarca del Tarragonès iniciaren aquest viatge, dels quals 109 eren originaris de Torredembarra, la majoria homes solters. El perfil d'aquestes persones era molt divers. Molts dels que iniciaven aquesta aventura eren gent de mar, comerciants, però també hi havia gent amb oficis diversos que estaven sol·licitats a les colònies, com Francesc Casals, forner, o Josep Roig, boter, tots dos naturals de Torredembarra que embarcaren cap a Amèrica l'any 1829. A més, hem de tenir presents que no tots marxaren amb la voluntat enriquir-se, sinó que hi podia haver motius diversos com el fet d'intentar fugir de la justícia.

En efecte, l'emigració a Amèrica, que fou especialment important entre els segles XVIII i XIX, ens ha deixat alguns noms il·lustres a Torredembarra, com Sinibald de Mas, un dels promotors i director de l'escola de Nàutica de Barcelona i que avui dia dona nom al centre d'estudis del poble, Joan Güell, nat a Torredembarra i pare d'Eusebi Güell, conegut per ser el mecenes d'Antoni Gaudí, o Pere Badia, qui va reunir una important fortuna amb el negoci del tabac. Tanmateix, no ens podem oblidar d'Antoni Roig (1817-1885), el nostre indià més il·lustre, qui va reunir gran part de la seva fortuna a Cuba amb la qual va finançar entre d'altres el Patronat Antoni Roig, on s'introduïren metodologies pedagògiques totalment innovadores per a l'època.

Tots aquests torrencs que acabem de mencionar foren indians que tingueren èxit en la seva aventura americana i tornaren a Torredembarra amb una important fortuna. Resulta important assenyalar que aquests casos són els més coneguts perquè són els que han deixat una empremta a la nostra localitat en forma de grans mansions i altres obres, però alhora hem de ser conscients que una part molt important dels torrencs que iniciaren aquest viatge no aconseguiren fer fortuna. D'altra banda, no tots els que tingueren èxit decidiren fer el camí de tornada, fet que resulta del tot comprensible, ja que molts d'aquests torrencs formaren la seva família a Amèrica i decidiren establir-s'hi definitivament. La majoria d'aquests torrencs que no tornaren s'assentaren a la zona del Carib, principalment a Cuba, Veneçuela i Puerto Rico.

Cuba fou un dels principals destins per diversos motius. Per una banda per la seva posició estratègica i també per la seva activitat econòmica centrada en la producció de productes agraris. Molts dels torrencs que hi arribaren es concentraren en dues de les principals ciutats de l'illa; l'Havana i Matanzas, on els indians s'anaren agrupant segons la seva mentalitat política. Així doncs, a Matanzas s'hi conformà un nucli d'indians de caire més progressista mentre que a l'Havana, la capital de l'illa, s'hi agruparen aquells indians de tendència més conservadora.

Com ja hem explicat en el cas Torredembarra, molts dels indians que tornaren enriquits a les seves poblacions d'origen foren mecenes d'artistes de renom i promocionaren activitats culturals i de beneficència. Doncs bé, aquells que s'enriquiren i s'assentaren al continent americà també van incentivar tot aquest conjunt d'iniciatives que es traduïren en associacions diverses que tenien principalment dos objectius; promocionar la cultura catalana en un intent de mantenir la seva identitat i oferir assistència a la resta de catalans que arribaven a Amèrica i necessitaven ajut o que simplement no havien tingut èxit i s'havien empobrit, que no foren pas pocs. Amb aquesta idea es va fundar a l'Havana la Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya (SBNC). Aquesta associació, fundada l'any 1841, va ser la primera afiliació d'assistència social creada per emigrants espanyols al continent americà. Com dèiem, aquesta associació va ser de gran ajut per a totes aquelles persones que van quedar arraconades a l'illa, a més d'incentivar la cultura catalana amb iniciatives com la construcció de l'ermita de Montserrat de l'Havana (1885). Avui dia la Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya compta amb prop de 1.500 socis i ha estat reconeguda amb la Creu de Sant Jordi.



Imatge: https://ca.wikipedia.org/wiki/Societat_de_Beneficència_de_Naturals_de_Catalunya



Imatge: http://www.petjadacatalana.com/ermita_catalans_montserrat_havana/

Quants dels prop de 500 torrencs que iniciaren aquest viatge entre els segles XVIII i XIX s'assentaren definitivament a Amèrica? És una pregunta difícil de respondre. Molts d'aquests torrencs no tornaren simplement perquè no van poder; no feren fortuna i es van veure atrapats en un somni d'èxit i riqueses que finalment fou això, un somni que pocs compliren. La qüestió és que totes aquestes persones pràcticament no deixaren documentació i resulta extremadament difícil seguir-los la pista per molt que sapiguem que existiren. A més també hem de tenir en compte un altre variable; no tots els que marxaren es quedaren a Amèrica o tornaren, també n'hi va haver que van morir en el transcurs del viatge en una època on dur a terme un viatge d'aquestes dimensions comportava un risc afegit degut a la insalubritat dels vaixells i les fortes tempestes que sovint enfonsaven flotes senceres.

Text: Carles Moruno, historiador local.



Imatge: <https://www.way-away.es/media/img/waya->

Organitza:



AJUNTAMENT
DE TORREDEMBARRA
Regidories de Turisme
i de Comerç, Indústria
i Activitats

Coordina:



Col·laboren:



L'aventura americana i els torrencs que no van tornar

